

О՛TKIR RESPIRATOR KASALLIKLARNI MAVSUMIY KUZATILISHI VA PROFILAKTIKASI.

Yergasheva Navro՛za Nigmatulla qizi

Angren Abu Ali ibn Sino

nomidagi jamoat salomatligi

texnikumi mutaxassislik fan o՛qituvchi

ANNOTATSIYA: O՛tkir respirator kasalliklar — viruslar qo՛zg՛atadigan, kelib chiqishi bir-biriga o՛xshash o՛tkir infeksiyon kasalliklarning umumiy nomi. Nafas yo՛llari (burun, hiqildoq, kekirdak, bronxlar) shilliq pardalari, ko՛z shilliq pardasi — konyunktivaga zarar yetishi bilan kechadi. O՛tkir respirator kasalliklarning qo՛zg՛atuvchilariga adenoviruslar, paragripp viruslari, rinoviruslar va boshqalar kiradi. O՛tkir respirator kasalliklarning ayrim (sporadik) guruhlari ko՛proq kuzatiladi, lekin ular aholining butun bir guruhini ham qamrab olishi mumkin (qarang Epidemiya). Har qanday virusli infeksiya bemordan havotomchi (gaplashganda, aksirganda, yo՛talganda) yo՛li orqali yuqadi. Kasallik qo՛zg՛atuvchi viruslar yuqori nafas yo՛llariga (burun, hiqildoqqa) tushadi, shilliq parda (epiteliy)ning tashqi qavatidagi hujayralarga kirib, ularni yemiradi, bunda qo՛zg՛atuvchilarning bir qismi nobud bo՛lib, zaharli modda (endotoksin) ajratadi va organizmni zaharlaydi (intoksikatsiya).

KALIT SO՛ZLAR: gripp, respirator, nafas a՛zolari, virus, mikroorganizm, organizm.

АННОТАЦИЯ: Острые респираторные заболевания — общее название острых инфекционных заболеваний, вызываемых вирусами и сходного происхождения. Дыхательные пути (нос, гортань, гортань, бронхи) поражаются при поражении слизистых оболочек, слизистой оболочки глаза — конъюнктивы. К возбудителям острых респираторных заболеваний относятся аденовирусы,

вирусы парагриппа, риновирусы и другие. Некоторые (спорадические) группы острых респираторных заболеваний встречаются чаще, но могут поражать все население (см. Эпидемия). Любая вирусная инфекция передается от больного респираторным путем (при разговоре, чихании, кашле). Болезнетворные вирусы попадают в верхние дыхательные пути (нос, гортань), проникают в клетки наружного слоя слизистой оболочки (эпителия), разрушают их, при этом часть возбудителей погибает, выделяя токсичное вещество (эндотоксин) и отравляя организм (интоксикация).

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: грипп, дыхательная система, органы дыхания, вирус, микроорганизм, организм.

ABSTRACT: Acute respiratory diseases are the general name of acute infectious diseases caused by viruses and of similar origin. Respiratory tracts (nose, larynx, larynx, bronchi) are affected by damage to the mucous membranes, mucous membrane of the eye - conjunctiva. The causative agents of acute respiratory diseases include adenoviruses, parainfluenza viruses, rhinoviruses, and others. Some (sporadic) groups of acute respiratory diseases are more common, but they can affect the entire population (see Epidemic). Any viral infection is transmitted from the patient through the respiratory route (when talking, sneezing, coughing). Disease-causing viruses enter the upper respiratory tract (nose, larynx), enter the cells of the outer layer of the mucous membrane (epithelium), destroy them, and some of the pathogens die, release a toxic substance (endotoxin) and poison the body (intoxication).

KEY WORDS: influenza, respiratory system, respiratory organs, virus, microorganism, organism.

O'tkir respirator kasalliklarni shartli ravishda mavsumiy kasalliklar deb atash mumkin, chunki bu guruh kasalliklar kech kuz va qishda ko'proq kuzatiladi. Adenovirus kasalliklarga adenoviruslar sabab bo'lib, ular antibiotiklar ta'siriga chidamli, past trada uzoq saqlanadi. Ultrabinafsha nurlar, formalin va fenolning 5% li

eritmasi ta'sirida nobud bo'ladi. Organizmga kirgan adenoviruslar 3-14 kun davomida (o'rtacha 5-7 kun) kasallik belgilarini paydo qilmaydi (Inkubatsion davr). Odatda, u asta-sekin boshlanadi, bemorning ahvoli yomonlashadi, intoksikatsiya belgilari paydo bo'ladi, isitma ko'tariladi, darmonsizlik, bo'shshish, bosh og'rig'i, ko'ngil aynishi, ba'zan qusish alomatlari ro'y beradi. Kasallik grippga o'xshab birdan boshlanishi ham mumkin. Qator hollarda isitma ko'tarilishi bilan birga, odatda, uzoq muddatli tumov paydo bo'ladi, qovoqlar qizaradi, ko'zdan yosh oqadi, yutinganda tomoqda og'riq seziladi. Boshqa hollarda azob beradigan quruq yo'tal, tovushning bo'g'ilib qolishi, havo yetishmasligi kuzatiladi. Ba'zan me'daichak faoliyati buziladi (tez-tez suvdek ich ketadi). Bemorni uyda boshqalardan ajratib qo'yiladi. Albatta vrach chaqirish va uning buyurganlarini qat'iy bajarish lozim.

Paragripp kasalliklarni paragripp viruslari qo'zg'atadi, ular 1 — 3 kundan keyin xona haroratida o'z faolligini yo'qotadi, lekin 4° gradusada yaxshi saqlanadi. Kasallikning inkubatsion davri 1 — 6 kun. Kasallik darmonsizlik, bir oz tumov va yo'tal bilan boshlanadi: gavda temperaturasi sal ko'tariladi, tovush bo'g'ilib qoladi, tomoq achishib, bemor quvquv yo'taladi. 1 — 3 yashar bolalarda shilliq parda shishishi sababli hiqildoq torayadi (stenoz), bunda nafas olish to'satdan qiyinlashadi. Bemor uy sharoitida vrach nazoratida davolanadi. Chaqaloqlarda va bir yashar bolalarda o'pkaning yallig'lanishi (zotiljam), o'rta quloqning yallig'lanishi kuzatilishi mumkin. Bunday hollarda bolalar kasalxonada davolanadi.

O'tkir respirator kasalliklar bilan og'rigan bemorni uyda davolaganda alohida xonaga yotqiziladi. Bemorni parvarish qilayotgan oila a'zolari og'iz-burniga doka niqob taqib yurishlari kerak. Kasal yotgan xonani tez-tez shamollatib, ko'rpa-yostiq jildi, choyshabni muntazam almashtirib turish zarur. Bemorning harorati ko'tarilgudek bo'lsa, uni yaxshilab o'rabchirmab, limon, malina solingan issiq choy berish, iloji boricha ko'proq suyuqlik (choy, mors, kompot, sharbat va hokazo) ichirish lozim. Ovqat yengil hazm bo'ladigan va oqsilga boy (bulonlar, go'shtli va baliqdan qilingan kotletlar, tvorog, sabzavotlar, ho'l mevalar) bo'lishi zarur. Bemor uchun alohida

idishtovoq tutish lozim. U yotgan xonani va mebelni kuniga ikki mahal nam latta bilan artib turiladi. Bundan tashqari, insonning harakatchanligiga ham bogʻliq bòladi. Demak, OʻRVI profilaktikasi aholi òrtasida shaxsiy gigiyena qoidalariga rioya qilishni targʻib etish, immun tizimini barqarorlashtirish shartsharoitlarini tushuntirish, toza havoda sayr etishni kòproq amalga oshirishni yòlga qòyish kiradi, uning davolash prinsiplariga esa turli xil antibiotiklardan foydalanishni (shifokor kòrsatmasiga binoan, organizmning sezuvchanligini hisobga olgan holda) amalga oshirishdan iborat.

Xulosa: ORVI va gripp hamda shu guruhga kiruvchi boshqa yuqumli virusli infeksiyalar bilan kasallanish koyeffitsient yuqori. 2019-yilda aniqlangan Covid-19 virusli infeksiyasi epidemiya boʻlib butun dunyoda tarqaldi. Hozirgi kunda butun dunyo bo'yicha 508 million, shundan 6,21 million aholi; O'zbekiston Respublikasida 238 mingta kasallanish holati aniqlangan, shundan 1637 ta fuqaro vafot etgan. Kasallikdan himoyalalanishning eng yaxshi usuli shaxsiy gigiyena qoidalariga rioya qilish, to,,g,,ri ovqatlanish qoidalariga amal qilish,kasallanish holati aniqlanganda “FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES” atrofda insonlar bilan kontakda bo’lmaslik, shifokor tavsiyaga muvofiq dori vositalaridan foydalanish haqida aytadi.